

БҮГІНГІНІҢ БАС ТАҚЫРЫБЫ

ӘСКЕРИ МОБИЛИЗАЦИЯ: ЕРЕУІЛ мен ЕЛДЕН БЕЗУ

Ресейдегі жағдай күн өткен сайын күрделене түсуде. Кремльдің Украинаға бағыттаған үш күндік операциясы жеті айға созылып, өнді онда «ішінара» жұмылдыру туралы мәлімдеме жасалды. Бұл шешімді ел Президенті Владимир Путин «Отанымыздың қауіпсіздігі мен тұтастығын қорғау үшін» деп түсіндірді.

(Соңы 3-бетте)

САРАП

АЭС – ЭНЕРГЕТИКАЛЫҚ ҚАУІПСІЗДІКТІ ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДІҢ БІР ЖОЛЫ

Қазақстанда атом электр станциясын (АЭС) салу мәселесінің сөз болып жүргеніне ширек ғасырдай уақыт болды. Елдің энергетикаға деген қажеттілігін қамтамасыз ету үшін АЭС-тің қажеттігін Мемлекет басшысынан бастап, энергетика саласындағы құзырлы орган басшылары сан мәрте көтеріп, жұртшылық талқысына ұсынды. Тіпті, бірнеше мәрте АЭС салудың нақты мерзімі де белгіленгенімен, идея әлі күнге дейін жүзеге асырылған жоқ. Бұл мәселе «Қазақстанда АЭС не үшін салынуы керек?» деген тақырыпта өткен дөңгелек үстелде сөз болды.

Ғұмарбек Дәукеев атындағы Алматы энергетика және байланыс университетінің, Электроэнергетика және электротехника институтының директоры Жұбаныш Әбдімұратовтың айтуынша, Қазақстанның электрлендіру аймағын шартты түрде солтүстік, оңтүстік және батыс деп бөлуге болады. Солтүстік аймақта ахуал жаман емес: ол өңірде расында да энергия профициті байқалады және артық энергияны елдің оңтүстігіне жөнелтіп, тағы бір бөлігін Ресейге сатып жатыр. Оңтүстік аймақта электр энергиясы тапшы – солтүстіктен

алуға тура келуде, бірақ қайта айдау кезінде энергияның ауқымды бөлігі амалсыздан жоғалып кетіп жатыр. Бұл энергияның 50% шығыны ретінде де көрініс тауып отыр. Ал сарапшылардың айтуынша 2027 жылға қарай мұның әлеуеті жоғалуы мүмкін. Оның үстіне, оңтүстік аймақ бүгінде қарқынды дамып, халық саны өсіп жатыр. Батыс аймақта да энергия қуатын генерациялаудың жетіспеушілігіне байланысты тапшылық бар және ол электр энергиясының импортына тәуелді. Сондықтан біздің елімізде расында да электр энергиясының артық

(Соңы 3-бетте)

ҮНДЕУ

Қазақстан Республикасы
Бас прокурорының
орынбасары Ж. Өмірәлиевтің
«Прокуратура туралы»
заңның 31-бабы тәртібінде
ҮНДЕУІ

ҚҰРМЕТТІ АЗАМАТТАР!

Отандық ақпараттық кеңістікте және әртүрлі әлеуметтік медиада түрлі тақырыптар бойынша көрінеу жалған ақпарат тарату жағдайлары жиілеп кетті.

Бұл ретте олар жекелеген блогерлердің арандатушылық мәлімдемелерімен және әлеуметтік желілер пайдаланушыларының ұлттық алауыздықты тудыратын белгілері бар комментарийлерімен бірге жүреді.

Нақты азаматтардың ар-намысы мен қадір-қасиетіне нұқсан келтіретін, сондай-ақ, бірқатар танымал адамдарды ұстау және қылмыстық жауаптылыққа тарту туралы жалған хабарламалар жариялануда.

Мұндай фейктік мәліметтер қоғамдық жалған пікірді қалыптастырып қана қоймай, сонымен бірге қоғамдық тәртіпке де теріс әсер етуі әбден мүмкін.

Осындай шынайылыққа сәйкес келмейтін мәліметтерді таратуды көбіне блогерлер қасақана, өздерінің және үшінші тұлғалардың мүдделері үшін жүзеге асырады. Олардың мақсаты – жеке пайда табу және бопсалау арқылы материалдық табыс көру.

Көрсетілген ұлттық алауыздықты қоздыруға, қорқытып алуға, көрінеу жалған ақпарат таратуға бағытталған іс-әрекеттер Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің 174, 194 және 274-баптары бойынша қылмыстық жауаптылыққа әкеп соғады.

Осыған байланысты, Қазақстан Республикасының Бас прокуратурасы ел азаматтарын, бұқаралық ақпарат құралдарының өкілдерін, әлеуметтік желілердің пайдаланушыларын заңнаманы бұлжытпай сақтауға және жоғарыда келтірілген кез келген құқық бұзушылықтардың жасалуына жол бермеуге, арандатушылыққа бой бермеуге және тек ресми ақпарат көздеріне ғана сенуге шақырады.

СӘТІ ТҮСКЕН СҰХБАТ

Нұркен ЖЕКЕМБИЕВ,
Алматы гарнизоны әскери сотының
төрағасы:

«АТА-АНАСЫН ҚОРҒАЙ АЛАТЫН БАЛА ОТАНЫН ДА ҚОРҒАЙДЫ»

– Нұркен Жақыпұлы, осынау ұлан-айыр жерді иеленген халқымыз үшін әскер беделі қашан да жоғары. Сондықтан, әңгімеізді тәуелсіз еліміздің әскери соттары, олардың міндетінен бастасақ,

– Қазақ хандығы кезінде сот төрелігін билер соты атқарғанын тарихтан жақсы білеміз. «Есім ханның ескі жолы», «Қасым ханның қасқа жолы», Әз Тәукенің «Жеті Жарғысына» сүйенген бұрынғы билер мен хандар ел арасындағы дау-жанжалды барлық уақытта бейбіт жолмен реттеп отырды, сол арқылы мемлекеттің өркендеуіне өлшеусіз үлес қосты. Олардың арасында Төле, Қазыбек, Әйтеке билердің шоқтығы биік.

(Соңы 5-бетте)

ШАНХАЙ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚ ҰЙЫМЫ – БЕДЕЛДІ САРАПТАМАЛЫҚ АЛАҢ

Қаражат пен басқа да құндылықтарды заңсыз шығарудың жолын кесу бойынша шаралар туралы баяндама жасады. Ал Қырғыз Республикасының Бас прокуроры Құрманқұл Зулшев пен Өзбекстан Республикасының Бас прокуроры Нигматилла Юлдашев шетелге заңсыз шығарылған активтерді іздестіру және қайтару жөніндегі ведомстволық комиссиялардың жұмысы туралы айтып берді. Талқылау шеңберінде делегаттар

ШЫҰ-ға мүше мемлекеттердің құқық қорғау органдарының әріптестігін арттыру және трансұлттық экономикалық қылмыстарға қарсы іс-қимыл бойынша тиімді жұмыс жасау үшін коммуникацияны жақсартудағы күш-жігерді біріктіру қажеттігі туралы ортақ пікір білдірді. Іс-шараның қорытындысы бойынша бас прокуратуралардың басшылары жымқырылған активтерді қайтару

бойынша одан әрі өзара іс-қимыл және озық тәжірибе алмасу жөнінде басым міндеттерді айқындайтын отырыстың хаттамасына қол қойды. Хаттамаға қол қойылғаннан кейін Берік Асыллов халықаралық ынтымақтастықты одан әрі дамыту мәселелері бойынша шетелдік әріптестерімен екіжақты кездесулер өткізді.

ҚР Бас прокуратурасының баспасөз қызметі

АЛТЫН КӨПІР

Қазақстанның елордасында Шанхай ынтымақтастық ұйымына (ШЫҰ) мүше мемлекеттердің бас прокурорларының 20-шы мерейтойлық отырысы өтті.

Оның жұмысына Қырғыз, Ресей, Тәжікстан мен Өзбекстанның бас прокурорлары, сондай-ақ, онлайн форматта Қытайдың Жоғары халықтық прокуратурасының Бас прокуроры, Үндістанның Бас солиситоры және Пәкістанның Қосымша Бас прокуроры қатысты.

Қазақстанның Бас прокуроры Берік Асыллов отырысты аша отырып, аймақтағы трансұлттық қылмысқа қарсы күреске бағытталған шараларды талқылау жөніндегі беделді сараптамалық алаң ретінде өзін таныта білген ұйымның ролін атап өтті. Президенттің көмегісі – Қауіпсіздік Кеңесінің хатшысы Ғизат Нұрәулетов ҚР Президенті Қасым-Жомарт Тоқаевтың атынан құттықтау сөз сөйледі.

Шанхай ынтымақтастық ұйымының Бас хатшысы Чжан Мин өз сөзінде адам құқықтарын қорғау және қазіргі заманғы сын-қатерлерге ден қою мақсатында қадағалау органдарының арасындағы ынтымақтастықтың маңызын атап өтті. Кездесудің негізгі тақырыбы қылмыстық активтерді қайтару кезіндегі тәжірибемен алмасу, озық практикаларды және проблемаларды талқылау болды. Трансұлттық экономикалық қылмыс қауіпсіздікке қол сұғы қана қоймай, сонымен қатар қаржы жүйелерінің тұрақтылығына, ашықтығына және тиімділігіне нұқсан келтіретін жаһандық қауіп болып табылатыны атап өтті.

Халықаралық сарапшылардың деректері бойынша ШЫҰ-ға мүше мемлекеттердің басқа елдермен сауда айналы-

мындағы жыл сайынғы айырмашылығы шамамен 675 миллиард АҚШ долларын құрайды. Бұл ақша ағындарының бір бөлігінің қылмыстық мақсаттарға, оның ішінде терроризм мен экстремизмді қаржыландыруға бағытталуы жоққа шығарылмайды. Осы тұрғыда Қазақстанның Бас Прокуроры қылмыстық капиталды елге қайтару туралы өзінің тәжірибесімен бөлісті. Атап айтқанда, ол әріптестерін Қазақстан Президентінің Жарлығымен құрылған, өзі басқаратын Экономикалық ресурстардың заңсыз шоғырлануына қарсы іс-қимыл мәселелері жөніндегі ведомстволық комиссияның қызметі туралы хабарлар етті.

Берік Асыллов атап өткендей, қылмыс жыл сайын біздің елдердің экономикасына орны толмас залал келтіруде. Тек тығыз өзара іс-қимыл мен бірлескен жұмыс мұндай сын-қатерлерге еңсерілмейтін тосқауыл жасай алады.

Шри Тушар Мехта Үндістанда трансұлттық экономикалық қылмыстарға қарсы күрес бойынша қабылданған шаралар туралы айтты. Қытайдың Бас прокуроры Чжан Цзюнь отырысқа қатысушыларды қылмыстық жолмен алынған және шетелге шығарылған активтерді өндіріп алу мәселелері бойынша ҚХР-да қолданылатын тетіктер мен құралдар туралы ақпараттандырды. Сондай-ақ, осы саладағы ресейлік тәжірибе туралы Бас прокурор Игорь Краснов айтып берді. Тәжікстанның Бас прокуроры Юсуф Рахмон қылмыстық жолмен алынған және шетелге аударылатын ақшалай

МЕМОРАНДУМ

ОБЛЫСТЫҚ СОТ МЕДИАТОРЛАР ЖҰМЫСЫН ЖАНДАНДЫРУҒА ДАЙЫН

Медиацияның маңызына, бітімге келудің тиімділігіне қарапайым халықтың да көзі жете бастады. Себебі, тараптарды татуластырып, дауды келісіммен аяқтау сот жүктемесін азайтып қоймай, азаматтар арасындағы сыйластыққа сына түсірмейтінін, уақыт жағынан да, қаржылық тұрғыдан да үнемді екенін айта кеткеніміз жөн. Соған орай, елімізде дауды баламалы тәсілдермен шешудің негізі қаланып, «Медиация туралы» заңның тәжірибеге енгізілгеніне де он жылдан аса уақыт өтті. Осы заңның қолданысы аясын кеңейтіп, медиаторлар жұмысын жандандыруда, аймақтарда ардагерлер белсенділігін арттырып, Билер кеңесінің қызметін насихаттауда соттардың үлесі зор. Игілікті істі үзін алмай, әрі қарай жалғастыру қашан да маңызды. Сондай ілкімді бастама жақында Түркістан облыстық сотында жүзеге асты.

Түркістан облыстық сотының төрағасы Тұрысбек Мыртыбеков пен «Халықаралық медиация орталығы» Республикалық қоғамдық бірлестігінің Түркістан облысындағы филиалының директоры Е.Әлжанов татуластыру рәсімдерінің аясын кеңейту, қоғамның дауласушылық деңгейін мейлінше төмендету, бітімгершілік

шешімдерін қабылдаудың заманауи, жедел механизмдерін енгізу жолымен татуласу тиімділігін арттыру мақсатында өзара меморандумға қол қойды. Аталған шараның модераторы облыстық соттың татуласу рәсімдерін үйлестіруші судьясы А.Алшынбаев болды.

Іс-шара облыстық соттың судьялары, облысымыздың жергілікті кәсіби медиаторларының және БАҚ, телеарна өкілдерінің қатысуымен өткізілді.

Меморандумға сәйкес, енді дауласушы тараптар кәсіби медиаторлардың қызметін аймақтағы аудандардан да алуға қол жеткізетін болады. Тараптар өзара нәтижелі, тығыз жетістікке қол жеткізетініне сенім білдірді.

Түркістан облыстық сотының баспасөз қызметі

БЕЗБЕН

РАҚЫМШЫЛЫҚТАН КІМДЕР ҮМІТТІ?

Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев халыққа арнаған биылғы жолдауында қаңтар оқиғасына қатысқандарға бір реттік рақымшылық берілетіні жариялаған болатын. Бірақ, мұндай жеңілдікке тәртіпсіздіктерді ұйымдастыруға қатысы бар басты фигуранттар, сондай-ақ, мемлекетке сатқындық жасады және билікті күшпен басып алуға тырысты деп айыпталған тұлғалар ілікпейтіні айтылған еді.

Осы хабар шыққалы бері көпшіліктің көңілінде алаң. Өйткені, қаңтар оқиғасына қатысқандардың алғашқы легі сот үкімімен жазасын алып та үлгергені белгілі. Соған орай, кімдер рақымшылыққа ілігеді, қай баппен сотты болған-

дар жауаптылықтан босатылады деген сауалды көпшілік жиі қоятын. Бұған дейін бұл сауалдарға жауап берген Әділет министрі Қанат Мусин қаңтар оқиғасына қатысқан адамдарға бір реттік рақымшылық жариялау тәртібін түсіндірген. Министр рақымшылық беру үшін Парламент алдымен арнайы заң қабылдайтынын, соған сәйкес рақымшылыққа ілігетін адамдардың тізімі жасалатынын мәлімдеген еді. Жақында «Рақымшылық жасау туралы» заңның жобасы бойынша реттеушілік саясаттың консультатив құжаты қабылданды.

«Қаңтар оқиғасы» бойынша іс жүргізуде 391 қылмыстық іс бар. Олар бойынша 383 күдікті, айыпталушы болды. Құжатта бұлтартпау шаралары бойынша: ешқандай кетпеу туралы қолхат – 153, күзетпен ұстау – 147, ұйқамқақ алу – 24,

КӨКЕЙКЕСТІ

Қазақстан Республикасына келіп жатқан Ресей азаматтарының артуына байланысты Ішкі істер министрлігінің Көші-қон қызметі ресми түрде хабарлама жасады. ИІМ Көші-қон комитеті төрағасының міндетін атқарушы Аслан Аталықовтың айтуынша, Қазақстан шекарасынан өткен көрші ел азаматтарының барлық қадамы қатаң бақылануда.

ШЕТЕЛДІКТЕРДІҢ КЕЛІП-КЕТУІ БАҚЫЛАНУДА

Қазақстанда мигранттардың келуі мен болуын көші-қон қызметі жіті қадағалап отыр. Шетелдіктердің Қазақстанда жүру тәртібі заңмен реттеледі. Ол бұрыннан заңды түрде қарастырылған. Соған сәйкес, бірде-бір шетел азаматының көші-қон заңнамасының талаптарын орындамай, мемлекетіміздің аумағында болуға құқығы жоқ.

Еуразиялық экономикалық одаққа мүше мемлекеттердің азаматтары үшін Қазақстанда болудың рұқсат етілген мерзімі мемлекеттік шекарадан өткен күннен бастап, ортақ ереже бойынша 90 күннен кейін аяқталады. Мигранттарды тіркеуді ішкі істер органдары қабылдаушы тараптардың мәліметтері мен ҚР Ұлттық қауіпсіздік комитетінің шетелдіктердің кіруі мен шығуын есепке алатын Мемлекеттік шекара арқылы өткізу пункттерінен бірінші дерекке орай уақытылы түсетін мәліметтер негізінде жүзеге асырады.

Статистикаға сүйенсек, биыл Қазақстанға 4,3 млнға жуық ше-

телдік келсе, 4,1 млн кеткен. Оның 1 660 000 Ресей азаматының 1 640 000-ы кеткен. Әрқайсысының төлқұжат деректері мен кіру күндері, олар туралы толық ақпарат бар. Көші-қон процестеріне мониторинг жүргізілуде. Ішкі істер органдары жеуашілердің елге келуінің белгіленген ережелерінің сақталуын бақылауда. Шетелдіктің елде болу мерзімі аяқталса, оған қатысты заңда көзделген шаралар қолданылады.

Бақылау барысында көші-қон заңнамасын бұзған 45 700 адам әкімшілік жауапкершілікке тартылып, оның 4200-і мәжбүрлі түрде Қазақстаннан шығарылды. Оның ішінде көші-қон заңнамасын бұзған 3200 ресейлік жауапқа тартылған. Бұл елге келген Ресей азаматтарының тек 0,2% құрайды. Статистика көрші ел тұрғындарының Қазақстанда болу шарттарын сақтағанын көрсетеді. Егер оны бұзған жағдайда Қазақстаннан мәжбүрлеп шығару 5 жыл мерзімге елімізге қайта кіруге тыйым салу түріндегі қо-

сымша санкцияны қарастырады. Сол сияқты ішкі істер органдары шетелдіктердің Қазақстанда болу тәртібінің сақталуын уақытша тұрағу берілген рұқсат негізінде бақылайды. Шетелдіктерге уақытша тұрағу рұқсат Қазақстан заңында көзделген еңбек шарты, оқи, емделу және басқа да жан-жақты негіздерге байланысты беріледі.

Көші-қон қызметі олардың тұрғылықты мекенжайы, тұрғын үйдің иесі және онда тұратын шетелдіктер туралы толық ақпарат бойынша иммиграциялық бақылауды қамтамасыз етеді. Шекарадан заңсыз өтуге, ел аумағында тіркеу үшін құжаттарды ресімдеу тәртібін бұзғанда байланысты кез келген жағдайдың Қазақстан заңнамасына сәйкес жолы кесіледі. ҚР Көші-қон қызметі штабтық режимде жұмыс істеуде. Шетелдіктердің, уәкілетті мемлекеттік және құқық қорғау органдарының заңдылықты сақтауын бақылау жүзеге асырылуда.

А.БАҒЛАНҰЛЫ

тық теріс қылықтар мен онша ауыр емес және ауырлығы орташа қылмыстар жасаған адамдарды қылмыстық жауаптылықтан толық босату ұсынылады», – делінген.

Ал ауыр және аса ауыр қылмыстар жасаған адамдарға жаза мерзімі қысқартылуы мүмкін.

«Заң жобасының күші мемлекетке опасыздық жасауға байланысты қылмыстар жасаған; жаппай тәртіпсіздіктерді, сыбайлас жемқорлық қылмысты, террористік қылмысты, экстремистік қылмысты, азапруды ұйымдастырған, сондай-ақ, қылмыстардың қайталануы немесе қылмыстардың қауіпті қайталануы кезінде жаза тағайындалған адамдарға қолданылмайды», – делінген құжатта.

Осыдан көріп тұрғанымыздай, жаңа заң қолданысқа енетін болса сотты болған азаматтардың біразының жазасы жеңілдетіліп, жазаны өтеу жылы қысқартылуы мүмкін.

А.БАҒЛАНҰЛЫ

ПАЙЫМ

БІЛГЕН ЖӨН

САЛАДАҒЫ СОНЫ РЕФОРМАЛАР ЖАЛҒАСАДЫ

Соңғы жылдары орын алып жатқан өзгерістер азаматтардың сотқа қолжетімділігін арттырып, ашықтық пен жариялылықты қамтамасыз етуде. Егемен елдің көз көлген азаматының өз құқығын сот арқылы қорғауына барлық мүмкіндік жасалған. Бүгінгі таңда азаматтардың сот билігіне сенімі күшейіп, сот жүйесінің беделі артауда.

Отбасылық зорлық-зомбылық ушығып, күрт көбейіп барады. Осыған байланысты отбасылық зорлық-зомбылықты қылмыс санатына жатқызып, ол үшін жазаны күшейту, синтетикалық есірткіні өндіруге және таратуға қарсы күрес жалпұлттық деңгейде жүргізілуі мүмкін.

Сот жүйесін реформалау 1995 жылдан бері бір сәтке тоқтаған емес. Жүйеге көптеген өзгерістер легі орын алуы мүмкін. Биліктің бір тармағы саналатын сот саласында елеулі өзгерістердің болып жатқанына, оның тәуелсіз де бейтарап және әділетті төреліктің жүзеге асырылып жатқанына қарапайым жұртшылықтың да көзі жете бастады. Реформаның басты нәтижесі осы, яғни, халықтың сотқа сенімінің артуы мен өз мүдделерін қорғауы үшін сотқа жүгінуі дер едім.

Мемлекетіміздің даму стратегиясын жүзеге асыруда сот жүйесінің алатын орны жоғары. Ел Президенті Қ.Тоқаев биылғы жолдауында әділетті мемлекет құру жолындағы нақты бағдарларды атап көрсетті. Оның ішінде «Заң және тәртіп» дейтін бесінші бағдар – сот-құқық жүйесіне арналған.

Судьялар корпусының кәсібилігін арттыру мәселесі еліміз тәуелсіздік алғаннан бері күн тәртібінен түскен емес. Себебі, сот жүйесін жақсарту кадр мәселесіне байланысты. Президент судьяларды қайта іріктеп, жаңадан жасақтауды тапсырды. Алдағы уақытта сот төрағаларын Президент жарлығымен емес, судьялар сайлауы мүмкін. Бұл барлық деңгейдегі судьялардың мәртебесін бірдей ұстауға ықпал етеді. Сыбайлас жемқорлықтың алдын алып, бәсекеге қабілеттілікті арттырады. Судьяларға қойылатын талап та алдағы уақытта түбегейлі өзгеріп, қатаңдатыла түспек.

Біздің қоғамда отбасылық даулар,

Еліміздегі барлық соттарына дамыған әрі тиімді электронды технологияларды қолдану жүйесі енгізіліп, сот өндірісіне қатысушылардың істің қозғалысы туралы жедел ақпарат алуына, шығарылған сот актілерімен танысуына барлық мүмкіндіктер жасалды.

Бүгінде қазақстандық сот жүйесі – біртұтас мемлекеттік биліктің толысқан, тәуелсіз, жауапты және пәрменді тармағы болып табылады. Еліміздің сот жүйесі үздіксіз даму үстінде. Халқы заңын сыйлайтын, сотына сенетін жүйе құрылып келеді.

«Алдымен – экономика, содан соң – саясат» деген формуламен ілгерілеп келе жатқан еліміз үшін сот төрелігінің «қара қылды қақ жарған» әділдігі, ел сенімін арттыратын ашықтығы, жариялылығы аса маңызды. Алдағы сот реформасының жаңа кезеңі әділетті мемлекет құруда үлкен нәтижеге алып келеді деп сенеміз!

Гүлмаржан ӘДІЛСҮЛТАНИ,
Ақтау қалалық сотының судьясы

ҮКІМ

ҚАЙРАТ САТЫБАЛДЫ СОТТАЛДЫ

Қайрат Сатыбалдыұлына қатысты сот үкімі шықты. Ол алты жылға сотталды.

Астана қаласы «Байқоңыр» ауданы №2 сотының судьясы Нұрлан Баяхметов шығарған үкімде «Қайрат Сатыбалдыұлы Қылмыстық кодекстің 28-бабы 3-бөлігі, 189-баптың 4-бөлігі 2-тармағы, 195-баптың 4-бөлігі 2-тармағы бойынша кінәлі деп танылсын. Қайрат Сатыбалдыұлының мүлкі тәркіленіп, белгілі бір лауазымдарды атқару құқығынан 10 жыл мерзімге айыры отырып, алты жылға бас бостандығынан айыру жазасы тағайындалсын», – деп көрсетілген.

Жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі 13 наурызда «Қазақтелеком» АҚ-ның қомақты қаржысын жымқырды және қызметтік өкілетін асыра пайдаланды деген күдікпен Қайрат Сатыбалдыұлын ұстап, уақытша қамау изоляторына жапқан болатын.

Экс-президент Нұрсұлтан Назарбаевтың немере інісі Қайрат Сатыбалдыұлы «Kaspi.kz» АҚ негізгі акционерлерінің бірі болған (30%), Alatau Capital Invest арқылы «Қазақтелекомда» үлесі бар. Ол әр жылдары мемлекеттік қызметте істеген. 2000 жылдары Астана қаласы әкімінің орынбасары, «KazakhOil» компаниясының вице-президенті, «Қазақстан темір жолы» компаниясының бірінші вице-президенті болған.

Forbes журналы 2018 жылы оны Қазақстандағы ең ықпалды 50 кәсіпкердің қатарына жатқызған еді. Журнал сол жылы оның байлығын 163 млн долларға бағалаған.

Е.ЕРЖАНҰЛЫ,
«Заң газеті»

ҚАЗЫНА

СӨЗІ ЖОҒАЛҒАН ҰЛТТЫҢ ӨЗІ ДЕ ЖОҒАЛАДЫ

Кез келген ұлттың тұтастығын, рухани қуаты мен мәдени сапасын көрсететін кеңістік оның – мемлекеттік тілі. «Сөзі жоғалған ұлттың өзі де жоғалады» – деп Алаш көсемі Ахмет Байтұрсынның тегіннен-тегін айтпаса керек. Әлем халықтары тілімен қоса өзі де жер бетінен жойылып кеткен талай ұлтты, мемлекетті біледі. Оған тарих куә. Талай зобалаң жылдарды басынан көшірген қазақ та тәуелсіздігі мен тілі үшін, елі мен жері үшін көптеген қиыншылық кезеңдер мен қанқұйлы шайқасты өткерді. Демек, тәуелсіздік бізге қандай қадірлі болса, қазақ тілі – мемлекеттік тіл де сондай аяулы.

Тәуелсіздік қазақ еліне көп игілік әкелді. Мемлекеттік рәміздер, мемлекеттік тілімізбен қатар ұлттың еңсесі көтерілді. Азаттық пен еркіндік Қазақстанды пәрменді мемлекет, зайырлы қоғам, заманауи елге айналдырды. Осы ретте, мемлекеттік жүйе де ұлтқа қызмет ету, қарапайым көптің мүддесін алға шығару, құзырлы органдарды нығайту, халыққа сапалы әрі қолжетімді қызмет ұсыну, «естітін Үкімет» принциптерін алға шығарды. Осындай айтулы шаралармен қатар Үкімет, атқарушы билік орындары іс-қағаздарын мемлекеттік тілге көшіру секілді ауқымды шаруаны қолға алды. Бүгінде көптеген салада мемлекеттік тілде толық қызмет көрсетіледі.

Мәселен, Қазақстанның сот жүйесі тәуелсіздік жылдарынан бері іс-қағаздарын мемлекеттік тілге көшіру, істерді қараудағы мемлекеттік тілдің үлес салмағын арттыру, қарапайым халықтың арыз-арман, талап-тілегін ана тілде қабылдау, мемлекеттік тілде қызмет көрсету мәселелерінде үздіксіз даму үстінде. Ақтөбе қалалық сотында іс-қағаздарының басым бөлігі мемлекеттік тілде жүргізіледі. Цифрлы жүйе, сандық формат, сот кабинеттері азаматтардың талап-тілегіне ана

тілінде жауап беру тетіктерін пайдаланады, көпшілік қалаған тілде талап арыз түсіріп, Ақтөбе қалалық сотынан мемлекеттік тілде кез келген сұрағына жауап ала алады. Сот кабинеттерінің, цифрлы жүйе мен онлайн қызмет түрлерінің сапалы, мемлекеттік тіл қолданысына көшуі қарапайым халықтың сотқа деген сенімін арттырды.

«Тіл туралы» заңның 4-бабында: «Мемлекеттік тіл – мемлекеттің бүкіл аумағында қоғамдық қатынастардың барлық саласында қолданылатын мемлекеттік басқару, заң шығару, сот ісін жүргізу және іс қағаздарын жүргізу тілі», – деп атап көрсетілген. Ақтөбе қалалық соты заңның мемлекеттік тілге қатысты бүкіл бағыттарын ұстанып, бүгінде көпшілік көңілінен шығып отыр. Қазіргі уақытта сотта мемлекеттік тілде қаралатын істердің үлес салмағы да артып келеді. Жергілікті, өңірлік сипат есебіне қарағанда көпшілік ресми тілдің үлесіне күдікпен қарамайды. «Сотта қаралатын істердің бөләнбай пайызы орыс тілінде қаралады», – деп дабыл қағатындар да кездеседі. Бірақ тәуелсіздіктің алғашқы жылдарымен салыстырғанда мемлекеттік тілдің тынысы ашылған. Бүгін де сот табалдырығын аттаушылар арасында

АДВОКАТ БОЛАМ ДЕСЕҢІЗ...

цесінің сипаттамасын, нысанын, мазмұнын мен нәтижесін, сондай-ақ, мемлекеттік қызмет көрсету ерекшеліктерін ескере отырып, өзге де мәліметтерді қамтитын мемлекеттік қызмет көрсетуге қойылатын негізгі талаптардың тізбесі «Адвокаттық қызметпен айналысуға үміткер адамдарды аттестаттаудан өткізу» және «Нотариаттық қызметпен айналысуға үміткер адамдарды аттестаттаудан өткізу» мемлекеттік қызметін қызмет стандарттарында келтірілген.

Мемлекеттік қызмет «Е-лицензиялау» жүйесінің мемлекеттік дерекқоры арқылы тегін көрсетіледі. Мемлекеттік қызметті көрсету нәтижесі электрондық нысанда ресімделеді, көрсетілетін қызметті берушінің уәкілетті адамының электрондық цифрлық қолтаңбасымен куәландырылады және көрсетілетін қызметті алушының «жеке кабинетіне» электрондық құжат нысанында жіберіледі.

Адвокаттық және нотариаттық қызметпен айналысатын тұлғаларды аттестаттау екі кезеңнен тұрады:

- 1) Қазақстан Республикасы заңдарын білуге компьютерлік тест;
- 2) емтиханда билет бойынша ауызша тапсырмаларды орындау.

Компьютерлік тестке жұмсалатын жалпы уақыт 90 минутты (100 сұрақ) құрайды. Қызмет алушы компьютерлік тестте ұсынылған жалпы сұрақтардың жетпісіне дұрыс жауап беретін болса, сынақтан өткен болып саналып, екінші кезеңге жіберіледі.

Екінші кезеңде қызмет алушыға практикалық тапсырмаға дайындалу үшін 10 минут беріледі. Үміткердің практикалық тапсырмаға жауабын

комиссия мүшелері бес балдық жүйемен бағалайды. Аттестаттау немесе аттестаттамау туралы комиссияның шешімі аттестация өткізілген күні шығарылады.

Мемлекеттік қызметті көрсету нәтижесі электрондық нысанда ресімделеді, көрсетілетін қызметті берушінің уәкілетті адамының электрондық цифрлық қолтаңбасымен куәландырылады және көрсетілетін қызметті алушының «жеке кабинетіне» электрондық құжат нысанында жіберіледі.

Адвокаттық қызметпен айналысуға үміткер адамдарды аттестаттау туралы шешім ол шығарылған күннен бастап алты жыл бойы жарамды болып табылады. Ал, нотариаттық қызметпен айналысуға үміткер адамдарды аттестаттау туралы шешім ол шығарылған күннен бастап үш жыл бойы жарамды болып табылады.

Адвокаттық және нотариаттық қызметтерді лицензиялауды Әділет министрлігі жүзеге асырады. Адвокаттық және нотариаттық қызметтермен айналысу құқығын лицензиялау 2011 жылдың 15 тамызынан бастап электрондық түрде көрсетіледі.

Әділбай ЕРЖАНОВ,
Әділет департаменті
құқықтық түсіндіру және
халыққа жангерлік қызмет көрсету
бөлімінің басшысы

Нұрайым ЖУБАНЫШҚЫЗЫ,
Ақтөбе қалалық сотының
кеңсе-бас маманы

мемлекеттік тілді талап етушілер көп. Судьялар да медиаторлар да, өзге мамандар да мемлекеттік тілге басымдық беріп отырады. Бұл ана тілінің ешқашан мәртебесі төмендемейтінін көрсетеді. Мемлекеттік тіл мәртебесі қашан да биік. Тіл мемлекеттің бет-бейнесі. Сондықтан оның тұғыры биік, беделі асқақ.

БАЙҚАУЛҒА!

(Соңы. Басы газеттің №76 санында)

Отыздағы жігіттің болжамы дұрыс екен, Айна шынымен де менің жарым болсын дейтін қыз болып шықты...

Ол оқиғаның болғанына да жарты айдай болып қалған еді.

Күн таңмен бұлттанып, жанбыр жауып тұрды. Көшеде қолшатырлар пайда болды. Жоқ, бұл күндері оның қиялы біреулер сияқты мұңға батып...

Жұқа күрте киген әйел сөйлемпаз екен, өзінің кеше ауа райы болжамын қарамағанын, шыққан мезетте жанбыр жауып тұрғанын көріп пәтеріне қайта кіріп қолшатыр ала шыққанын...

«Шынымен де жаман ырым болуы мүмкін» деп ойлап отырды жігіт. Осы адамдар алдындағысы қалай болжап біледі екен? Көлігін қала сыртына қарай бұрған кезде музыканы бақырып қойды...

– Сіз қай жаққа жүріп кеттіңіз? – Алаңдаманың, апарамын. Ана жақтағы жолды жөндеп жатыр. Айналып өтеміз. Әйел оның жүзіне таңырқағандай бір қарады да қайтадан телефонна үңілді...

Заты әйел болғанымен қайратты екен, алыса кеткенде бұған әл бере қоймады. Арпалысып жатып іззадан әлде қорыққаннан жылап жатты. Бұл өзі жылаған адамды жек көреді. Жылайтын оларды қорқақ, әлсіз адамдар деп ойлайды...

Бұл бар күшін салып әйелді өз шарфымен буындырғанда тыпырлап, қорқырап барып әрең дегенде жан тапсырды. Қолдары құрысып қалғандай болды, әрірек барып лоқысы алды.

ӘДЕМІ ҚОЛШАТЫРЛАР

гендей ащы өксігі кеудесін кернеп кетті. Әкесі қол-аяғы сал боп қалған жарымжан адам еді, енді мұның өзі де жастайынан жүрегінің күл-паршасы шыққан мүгедек адамға айналды.

Таңғы ауа жаңға жылды. Самал соғып, тынысты аша түседі. Тергеуші үйіне кеш қайтып келе жатып та көшеде кездескен қара түсті «мерседестерге» қараумен болды, үйінде тамағын ішіп отырып та ойлана берді.

Бір тойға барып екі ән салып қырып ақша тауып кететін жас балалар мағынасыз әнді осылай шығара салады екен ғой деп ойлады да, өз ойына жымып қойды.

Бұл бар күшін салып әйелді өз шарфымен буындырғанда тыпырлап, қорқырап барып әрең дегенде жан тапсырды. Қолдары құрысып қалғандай болды, әрірек барып лоқысы алды. Жанысы денені жоқ жиегіне итеріп түсіріп кеткен кезде аласұрған көңілін қайғы басып, әлдебір қасірет сезін-

Оның вокзалдан ұзап шығып қара «мерседеске» отырып кеткенін көрген таксистер де бар. Шешесі қызым жоғалды деген бойда полиция іске кіріскеннен екі күн нәтижесіз болды, ал үшінші күні қаланың шет жағынан қыздың өлі денесі табылды.

Бұл жерден аялдама қашық. Қатары созылған жеке үйлердің арасымен біраз жүріп барып, оңға бұрылып тағы біраз жүргенде қалқиған аялдама көрінеді.

Қара көздірікті жігіт бас ізгендей болды. Оның сақалының қалың екенін көрді. Қара көздірікті айнадан бұған суық қарайтындай. Әлде бұған солай көріне ме...

Бір көшені айналып, коқыс контейнердің тұсынан өтіп бара жатқанда Фарух тоқтап, багажниктің артынан қара қашықты алып лақтыра салып, орнына келіп отырды.

Алда кездескен аялдамаға жақын-дағанда «болды, осы жерден түсемін» деді. Фарух «кешке кездескенше» деп оның бетінен өпті де, көлік қасынан зу ете түсті.

Айна көліктің қарасы ұзағанша аялдамада тұрды да бір кезде кері жүгіре басты. Жүгіріп келеді, жүгіріп келеді. Фарух коқыс жәшігіне тастап кеткен не нәрсе болуы мүмкін? деген сұрақ миында тұр.

келе жатқан жеңіл көлік аялдап коқыс салды да әрі асып кетті. Оңаша. Айнаға да керегі сол. Жетіп келгенде әуелі үш үлкен контейнердің қайсысы екенін айыра алмады.

Неге екенін, түйсігі алдамағанын сезді. Фарух лақтырып кеткен қара пакет осы екеніне еш күмәні болмады.

Сөмке әдемі екен, бір жанында әдемі жылтыр темір бар, былғарысы жасанды болса да сапалы, еш жерінде сызаты жоқ. Айна сөмкенің ішін ақтара бастады.

«Сонда бұл кімнің сөмкесі болды? Фарух оны неге коқысқа салады? Өзінен сұраса ше?» Жоқ, олай етуге болмайды, деді ішкі түйсігі.

Ол Фарухты ұнатқан көңіліне бірдене болғанын ұқты. Оны бұрынғыдай жақсы көре алмайтынын да, оның кейбір мінезінің оғаш көрініп, кей қылығын түсіне алмағанын ойлады.

Тезірек бұл үйден кету керек деді ішінен. Бүгін. Жоқ, бүгін кете алмайды, заттары да жиналған жоқ, пәтер табу да бір жұмыс. Оның үстіне Фарухқа ешқандай сезік тудырмауы тиіс.

Ұйықтап жатқанда өзінен-өзі оянып кетті де өзіне бет-аузын қалың сақал басқан біреудің тесіле қарап отырғанын көріп бақырып жіберді.

Кім... неғып отырсың? Жігіт миығынан күлді. Сенің ұйқыңды күзетіп отырмын, ханшайым!

Сен қалай кірдің? Фарух қайда? Фаруух!!

Неге шошыдың? Байқауымша, сен батыр қыз сияқтысың? Мынау не?

Ол алақандай бірденені мұның көзіне тақап ұстағаны сонша, қыздың көзі қылиданып кете жаздады.

Қайдан алдың деймін? Айт! Т...тттауып алдым. Қыз тұтығып қалды.

Өтірік! Сөмке қайда? Қайдағы сөмке?

Қыз орнынан тұрмақшы еді, жігіт оның екі иығынан басып тұрғызар емес. Сен біздің артымыздан аңдып жүрдің бе?

Жжжжж! Андығансың. Біз бұны коқысқа лақтырғанбыз. Неге аңдып жүрсің, айт!

Қыз қорыққаннан әрі әлдебір қауіпті сезіп дірілдеп кетті. Жібер, тұрамын. Иығымнан басапшы.

Ол шыңғырып жатты. Оны еститін ешкім жоқ еді. Бұл үйден шыққан дыбыс сыртқа естілмейтін...

Тергеуші тырнақ іліктірер ештеңе таппай, толып жатқан болжамдарынан да тиянақ таппай жүргенде арада тағы екі-үш апта өтті.

Тергеуші Сағатов әріптесімен сөйлесіп отырды. Өз болжамдарынан ауыр тартып отырды ма, көңіл-күйі онша емес еді.

– Бүкіл таксисті есепке алдық дедің бе? – Иә, бәрін тексердік.

– Қала бойынша қара «мерседес» нешеу екен?

Сағатов таңданған кейіппен қарап қалды. Ол қалада қанша мерс бар екенін шынымен де білмейтін.

– Жә, ойнап айттым. Сен неге оны осы жақтың таксистерінің арасынан іздей бересің?

Мүмкін, ол басқа жақтан келген шығар. Мүмкін, мына жақтан әлде ана жақтан...

Сағатов Өзбекстандағы қызметтес жігіттерге хабарласты. Өздерінде болып жатқан жағдайды айтып бастап еді, ана жақтағы әріптесі өздерінің елінде жеті бірдей әйелді өлтірген адамды іздестіріп жатқанын айтты.

Оның үйін тінткен кезде қайтыс болған әйелдің қымбат әшекейі оның қалыңдығында болып шықты. Ал, орамалды Ташкенттегі шешесіне сыйлапты.

Жадыра ШАМУРАТОВА

ЗАҢ газеті
Редакторлар кеңесінің төрағасы – директор
Досымбек ӨТЕҒАЛИЕВ
Бас редактор Айнұр СЕМБАЕВА
Нөмірдің кезекші редакторы Ерлік КЕБЕКБАЙ
Меншік иесі: «ЗАҢ» МЕДИА-КОРПОРАЦИЯ»

МЕНШІКТІ ТІЛШІЛЕР:
Нұр-Сұлтан Айша Құрманғали
Алматы облысы Нұрбол Әлдібаев
Ақтөбе облысы Жаная Есмағанбетова
Атырау облысы Боранбай Ғалиев
Маңғыстау облысы Жазира Әбіл
Қызылорда облысы Гүлбану Мақажан
Түркістан облысы Сейітхан Құлмаханбетов
Батыс Қазақстан облысы Нұрлыбек Рахманов

РЕДАКЦИЯНЫҢ МЕКЕНЖАЙЫ:
050012, Алматы қаласы, Х.Досмұхамедұлы көшесі
E-mail: zankreklamaastana@mail.ru
Газет Қазақстан Республикасы бойынша таралады

Газетіміздің электронды нұсқасын ZANMEDIA.KZ сайтынан оқи аласыздар.
Газет бетіндегі жарияланымдардың позициясы мен фактілері үшін редакция жауап бермейді.
Газеттің терімі мен бет қатпау жұмыстары «Заң» Медиа-корпорация» ЖШС компьютерлік орталығында жасалды.